

Tēze. Tiesu sistēmai piederīgo amatpersonu lēmumus valsts pārvaldes jomā var pārsūdzēt tiesā

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2004. gada 9.marta**

LĒMUMS

lietā Nr. SKA – 39

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta senatoru kolēģija šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša,
senatore I.Skultāne,
senatore G.Višņakova,

piedaloties Ģenerālprokuratūras pārstāvei Gundai Kaparšmitei,

2004.gada 9.martā izskatīja atklātā tiesas sēdē Rīgā, Brīvības bulvārī 36 lietu, par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 4.februāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas lēmumus, ar kuru atteikts pieņemt Arņa Kadiķa pieteikums par ģenerālprokurora rīcību.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Liepājas tiesas 2000.gada 20.aprīļa lēmumu Arnis Kadiķis saukts pie administratīvās atbildības pēc Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.³⁹ panta par necieņu pret tiesu un sodīts ar administratīvo arestu uz 15 diennaktīm.

[2] 2003.gada 17.jūnijā Arnis Kadiķis iesniedzis Ģenerālprokuratūrā iesniegumu, kurā lūdzis noprotēt Liepājas tiesas 2000.gada 20.aprīļa prettiesisko lēmumu. Pieteicējs sūdzībā norādījis, ka tiesas sēdē lēmums pieņemts aizmuguriski, liedzot viņam tiesības izmantot advokāta palīdzību un rupji pārkāpjot Administratīvo pārkāpumu kodeksa 31.panta otrās daļas noteikumus, kuros paredzēts, ka administratīvo arestu nevar piemērot personai, kura viena pati aprūpē mazgadīgu bērnu, turklāt nevarot būt tāda kārtība, ka lēmums, kurš saistīts ar brīvības atņemšanu, nav pārsūdzams un stājas spēkā nekavējoties.

[3] 2003.gada 10.jūlijā Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors atteicis noprotēt tiesas lēmumu. Prokurors konstatējis, ka no lietas materiāliem redzams, ka par tiesas sēžu zālē izdarīto administratīvo pārkāpumu ir izdarīts ieraksts tiesas sēdes protokolā. Atteikums iesniegt protestu motivēts ar to, ka: pirmkārt, pieteicējs atstājis sēžu zāli un tādējādi pats atteicies no advokāta palīdzības izmantošanas iespējas, otrkārt, pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus par to, ka viņa apgādībā ir bērns līdz 12 gadu vecumam, treškārt, ar Satversmes tiesas spriedumu, kurš publicēts 2002.gada 26.jūnijā, atzīts, ka ieinteresēto personu sūdzības par lēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās jāizskata vispārējās jurisdikcijas tiesām, uzskatot šīs pārsūdzības par jaunatklātu apstākli lietā, līdz ar to Arnis Kadiķis pats varējis pārsūdzēt Liepājas pilsētas tiesas 2000.gada 20.aprīļa lēmumu.

[4] Šo atteikumu Arnis Kadiķis 2003.gada 16.oktobrī pārsūdzējis ģenerālprokuroram. 2003.gada 4.novembrī viņš saņēmis ģenerālprokurora atteikumu, kurā konstatēts, ka pieteicējs

neapstrīd administratīvo pārkāpumu pēc būtības, bet apstrīd viņam piemēroto sodu - administratīvo arestu. Atteikums iesniegt protestu motivēts ar to, ka: pirmkārt, iesniedzējs nav iesniedzis pierādījumus tam, ka viņš pieder pie personu grupas, kam nevar piemērot sodu administratīvo arestu, līdz ar to nav pamata pārskatīt jautājumus par piemērotā soda likumību, otrkārt, ir publicēts Satversmes tiesas spriedums, ar kuru atzītas par spēkā neesošām Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.panta otrā daļa, 280.pants un Civilprocesa kodeksa 139.panta ceturtnā daļa, kas vērtējams kā jaunatklāts apstāklis, kurš deva tiesības personai ierosināt administratīvās lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

[5] 2003.gada 11.decembrī Arnis Kadiķis griezies Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā, norādot, ka lūdzis ģenerālprokuroru noprotēt Liepājas tiesas tiesneses 2000.gada 20.aprīļa lēmumu, bet saņēmis atteikumu.

Pieteicējs uzskata, ka ģenerālprokurors nav sniedzis atbildi pēc būtības. Viņš norāda, ka prokuratūra ir institūcija, kas uzraudzības kārtībā izvērtē attiecīgu lietu materiālus un izlemj, vai ir pamats iesniegt protestu, nevis pieprasa iesniegt pierādījumus. Tādējādi ir pārkāptas Satversmes 104.pantā garantētās tiesības saņemt atbildi pēc būtības.

[6] Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2003.gada 18.decembra lēmumu atteikts pieņemt Arņa Kadiķa sūdzību. Tiesa atzinusi, ka saskaņā ar Prokuratūras likuma 1.panta pirmo daļu prokuratūra ir tiesu varas institūcija, līdz ar ko strīds nav pakļauts tiesai.

[7] Izskatot lietu pēc Arņa Kadiķa blakus sūdzības Rīgas pilsētas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2004.gada 4.februārī atstāja negrozītu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2003.gada 18.decembra lēmumu, bet Arņa Kadiķa blakus sūdzību noraidīja.

Apgabaltiesa norādījusi, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 2.panta otro daļu likuma pamatmērķis ir pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu.

Apgabaltiesa norādījusi, ka ģenerālprokurora darbību reglamentē Prokuratūras likums un saskaņā ar tā 1.panta pirmo daļu prokuratūra ir tiesu varas institūcija, kas patstāvīgi veic uzraudzību pār likumības ievērošanu šajā likumā noteiktās kompetences ietvaros. Līdz ar to Ģenerālprokuratūra nav izpildvaras institūcija un nedarbojas valsts pārvaldes jomā, kādēļ sūdzība vai pieteikums par ģenerālprokurora rīcību nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Šo motīvu dēļ apgabaltiesa atzinusi, ka Centra rajona tiesas tiesnese pareizi atteikusies pieņemt Arņa Kadiķa sūdzību, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1.punktu, kas bija spēkā līdz 2004.gada 1.februārim un kas pēc būtības atbilst Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1. punkta būtībai un jēgai.

[8] Blakus sūdzību par minēto lēmumu iesniedzis Arnis Kadiķis.

Blakus sūdzībā norādīts, ka Latvijas tiesību normu hierarhijā augstāko vietu ieņem Satversme, kuras 104.pantā garantētas ikviena tiesības vērsties valsts vai pašvaldības iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Ģenerālprokurors, kā uzskata pieteicējs, to ir ignorējis. Tāpēc viņš lūdz atcelt Rīgas apgabaltiesas lēmumu un nodot pieteikumu izskatīšanai pirmās instances tiesai.

[9] Pieteicējs tiesas sēdē nebija ieradies. Par tiesas sēdi viņam paziņots.

Ģenerālprokuratūras pārstāve tiesas sēdē paskaidroja, ka Arnim Kadiķim ģenerālprokurors pamatoti atteicis iesniegt protestu administratīvā pārkāpuma lietā un ģenerālprokurora lēmums saskaņā ar Prokuratūras likuma 6.pantu ir galīgs.

Motīvu daļa

[10] Tiesas secinājums, ka Arņa Kadiķa sūdzība nav pakļauta izskatīšanai tiesā, pamatots ar Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmo daļu, kas iestādi definē kā tiesību subjektu, kuram ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras **valsts pārvaldes jomā**. Šis secinājums pamatots arī ar Prokuratūras likuma 1.panta pirmo daļu, saskaņā ar kuru prokuratūra ir tiesu varas institūcija, kas patstāvīgi veic uzraudzību pār likumības ievērošanu šajā likumā noteiktās kompetences ietvaros.

[11] No minētajiem tiesas apsvērumiem izriet secinājums, ka tā jēdzienu „valsts pārvaldes joma” ir interpretējusi kā valsts pārvaldes sistēma. Tomēr valsts pārvaldes joma ir plašāks jēdziens nekā valsts pārvaldes sistēma un aptver ne tikai iestādes, kuru pienākumos ietilpst izpildvaras funkcijas. Attiecībā uz tiesu varas kontroli pār izpildvaras darbībām Administratīvā procesa likuma 2.pantā minētais jēdziens “izpildvara” ir saprotams funkcionāli, nevis institucionāli. Izpildvaras funkcijas ir visas tās funkcijas, kas nav likumdošanas (t.i. jebkura līmeņa ārējo normatīvo aktu izdošanas) un tiesu varas (t.i. tiesas spriešanas) funkcijas (skat. E.Levits. www.public.law.lv). Personu iesniegumu izskatīšana valsts iestādēs pieder pie šādām pārvaldes funkcijām, ko pilda jebkura valsts iestāde, neatkarīgi no tās piederības vienam vai otram varas atzaram. Tādējādi arī tiesu varas institūciju un amatpersonu lēmumi un faktiskā rīcība, kas saistīti ar valsts pārvaldes funkciju veikšanu, nav izņemti no tiesu kontroles.

[12] Saskaņā ar Prokuratūras likuma 6.panta trešo daļu prokurora lēmums ir pārsūdzams amatā augstākam prokuroram, bet ģenerālprokurora lēmums ir galīgs. Šis likums pieņemts 1994.gada 19.maijā, t.i. pirms Administratīvā procesa likuma stāšanās spēkā. Administratīvā procesa likuma 15. panta devītajā daļā noteikts, ka, konstatējot pretrunu starp vienāda juridiska spēka jaunāku vispārējo un vecāku speciālo normu, vecāko speciālo normu piemēro tiktāl, ciktāl tās mērķis nav pretrunā ar jaunākās vispārējās tiesību normas (normatīvā akta) mērķi.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likumu institūciju un amatpersonu lēmumi un faktiskā rīcība valsts pārvaldes jomā ir pakļauti tiesu kontrolei, minētā Prokuratūras likuma norma nav piemērojama attiecībā uz lēmumiem, kas pieņemti sakarā ar privātpersonu iesniegumiem un nav saistīti ar kriminālprocesā vai civilprocesā paredzētajām darbībām.

[13] No lietas materiāliem redzams, ka gan Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors, gan ģenerālprokurors, izskatot Arņa Kadiķa iesniegumu, atteikumu iesniegt protestu motivējuši. Tomēr Arnis Kadiķis, griežoties ar pieteikumu tiesā, norādījis, ka ģenerālprokurors, izskatot viņa iesniegumu, nav devis atbildi pēc būtības, tādējādi pārkāpjot Satversmes 104. pantā garantētās personu tiesības saņemt no valsts un pašvaldību iestādēm atbildi pēc būtības. No tā un lietai pievienotajiem materiāliem saprotams, ka pieteicējs atbildes saņemšanu pēc būtības saista ar protesta iesniegšanu par tiesas lēmumu attiecīgajā administratīvā pārkāpuma lietā.

[14] Saskaņā ar Administratīvo pārkāpumu kodeksa 282. pantu prokurors var iesniegt protestu par administratīvā pārkāpumu lietā pieņemto lēmumu. No šīs normas izriet, ka protesta iesniegšana ir prokurora tiesības, nevis pienākums. Arī Satversmes tiesa savā

2002.gada 20.jūnija spriedumā (skat. spriedumu lietā Nr. 2001-17-0106 par APK 279. un 280.p. un CPK 239.panta atbilstību Satversmei) ir norādījusi, ka prokurora protests uzskatāms par diskrecionāro varu, t.i. amatpersonas tiesību rīkoties pēc saviem ieskatiem. Pie šādiem apstākļiem nevienai personai nav subjektīvās publiskās tiesības uz prokurora protestu.

[15] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 31.panta otro daļu pieteikumu tiesā, izņemot likumā noteiktus gadījumus, var iesniegt tikai persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Tā kā Arnim Kadiķim, ņemot vērā iepriekšējos apsvērumus, nav subjektīvās publiskās tiesības uz prokurora protestu, viņam nav arī tiesību iesniegt sūdzību sakarā ar prokuratūras amatpersonu atteikumu iesniegt protestu par tiesas lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Tādējādi ir pamats atteikt pieņemt izskatīšanai tiesā Arņa Kadiķa pieteikumu par ģenerālprokurora rīcību, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8. punktu, sakarā ar to, ka to iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[16] Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus un to, ka Rīgas apgabaltiesa atstājusi negrozītu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas lēmumu atteikt pieņemt Arņa Kadiķa pieteikumu sakarā ar to, ka tas nav pakļauts izskatīšanai tiesā (kas pēc būtības atbilst Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1. punktam), Rīgas apgabaltiesas lēmums ir atceļams.

[17] Administratīvā procesa likuma 323.pantā ir noteikta Senāta kompetence, izskatot blakus sūdzības. Šā panta 3.punkts ir paredzēts, ka Senāts var lēmumu atcelt pilnībā vai daļā un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības. Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka atsakāms pieņemt Arņa Kadiķa pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191. panta 8.punktu.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 4.februāra lēmumu un atteikt pieņemt Arņa Kadiķa pieteikumu.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore

E.Vernuša

Senatore

I.Skultāne

Senatore

G.Višņakova